

Stichting Ecologische Landbouw Projecten Ghana

Jaarverslag 2017

Inhoudsopgave

- Wie is de ELPG?
- Wat doet de ELPG?
- Waar?
- Bedrag van medefinanciering in 2017
- Inkomsten uit particuliere middelen
- Projecten:
  - Sirigu Ecological Initiative for Sustainable Development (SEISUD)
  - Zasilari Ecological Farms Project (ZEFP)
  - Gundoo Daaseli
- Bezoek aan Ghana
- Activiteiten in Nederland
- Uitbreiding bestuur
- Financieel verslag, samenvatting

Compost verbetert de bodem en vergroot het saamhorigheidsgevoel!

Wie is de ELPG ?

De ELPG is een stichting die zich al meer dan 40 jaar inzet om deskundige Ghanesezen te ondersteunen bij het verspreiden van kennis over biologische landbouw in Noord Ghana. (Oud-) bestuursleden hebben deze mensen leren kennen tijdens hun bezoeken aan Ghana, hen aangemoedigd hun ideeën verder te ontwikkelen en aangeboden hiervoor financiële steun te zoeken.

De aanvankelijk kleinschalige initiatieven zijn met financiële steun en advies van de ELPG uitgegroeid tot officieel erkende niet-gouvernementele organisaties (NGO's).

De ELPG ontving en ontving tot en met 2016 subsidie van organisaties zoals NCDO, Cordaid, Wilde Ganzen, Kerk in Actie en ICCO/Impulsis. De toegevoegde waarde van het werk van de ELPG wordt door hen erkend en gewaardeerd.

De stichting bestaat sinds 1975. In het bestuur zitten mensen die kennis hebben van duurzame en biologische landbouw en die bekend zijn met het land Ghana en de cultuur.

Een composthoop, zoals er door veel boeren en boerinnen gemaakt worden onder begeleiding van de SEISUD staf.

Wat doet de ELPG ?

Op het platteland van Ghana is honger en armoede. Opbrengsten uit de regenafhankelijke landbouw zijn niet meer toereikend om jaarrond in de voedselbehoefte van de gezinnen te voldoen. Hoofdoorzaken: bevolkingsgroei, waardoor de traditionele landbouw niet langer voldoet en onvoldoende kennis in de lokale gemeenschappen van aanvullende maatregelen om de bodem en het milieu te verbeteren.

De Ghanese projectleiders hadden deels al kennis van biologische landbouwmethodes, waren er soms zelf mee opgegroeid. Zij zagen hierin mogelijkheden om, aansluitend bij de bestaande tradities, de lokale bevolking te helpen hun leefomstandigheden te verbeteren.

Boer-zijn in Ghana is een manier van leven; werken, wonen, dorpsleven, gezondheid, geloof, de natuur, alles is sterk met elkaar verweven. Daarom wordt er in de projecten naast biologische landbouw ook op andere gebieden gewerkt, zoals scholenbouw, man-vrouwrelatie en bewustwording. Een geïntegreerde aanpak dus.

Met steun en inbreng van de ELPG wordt vanuit de projecten de kennis nodig om biologische landbouwmethoden toe te passen verspreid onder de lokale bevolking.

De resultaten zijn er naar:

- Door duurzaam landgebruik een betere bodemstructuur en fors hogere opbrengsten,
- Meer vertrouwen in eigen kunnen,
- Verbetering van sociale saamhorigheid,
- Verbetering en bescherming van het milieu.

Het resultaat van deze activiteiten is, dat de boeren hun gezinnen weer kunnen voeden en een deel van de oogst kunnen verkopen. Daardoor is er schoolgeld voor de kinderen en geld voor kleding en gezondheidszorg en andere basisbehoeften.

Waar?

De projecten liggen in het droge Noorden van Ghana. De ELPG ondersteunde in 2017 drie projecten:

1. Sirigu Ecological Initiative for Sustainable Development (SEISUD), projectleider Peter Anoah
2. Zasilari Ecological Farms Project (ZEFP), projectleider Issifu Sulemana
3. Gundoo Daaseli Project (GDP), projectleider Madish Abubakari

Bedrag van medefinanciering in 2017

De ELPG heeft in 2017 geen medefinanciering ontvangen. In 2016 werd medefinanciering ontvangen van Kerk in Actie ontvangen voor een project in SEISUD programma. Dit bedrag betrof een project dat liep van december 2016 tot en met december 2017. Het bedrag is eind 2016 ontvangen, maar begin 2017 uitgegeven. Het betrof een bedrag van 14.710,- euro.

Inkomsten uit particuliere middelen

In 2017 heeft de ELPG uit giften € 56.135,- ontvangen:

- van particulieren € 13.425,-
- van kerken, scholen, bedrijven en stichtingen € 42.710,-
- inkomsten uit rente € 8,-

Projecten

Sirigu Ecological Initiative for Sustainable Development (SEISUD)

SEISUD is een doorlopend project. De ELPG draagt hier aan bij sinds 2002. Het project is officieel erkend als NGO.

Het begon met een schooltuin voor de basisschool om de leerlingen de principes van biologische landbouw bij te brengen. Daarna is het snel uitgebreid naar de middelbare school en naar groepen boeren (m/v). Aan die groepen wordt training gegeven in een veelheid van onderwerpen betreffende milieu, biologische landbouw, sociale aspecten als samenwerken in groepen en financiën.

Een onderdeel van SEISUD is een landbouwwakschool voor boeren (m/v) en schoolverlaters, het Ghana Institute of Organic Farming, GIOF. In 2017 is de naam gewijzigd in Ghana Institute of Organic and Sustainable Agriculture, GIOSA. Dat betekent niet dat de organische principes verlaten worden, maar met deze naam hoopt de school een bredere doelgroep aan te spreken, vooral financiers!

Beschermde bomen op de Campus van GIOSA, april 2017

Fondsenwerving in Nederland is in 2010 begonnen en is gesteund door Wilde Ganzen. De bouw van GIOF is begonnen in mei 2011 en in juni 2012 is de school gereedgekomen. De officiële overhandiging van de sleutels aan de chief van Sirigu vond plaats op 25 oktober 2012. Sindsdien is GIOF gebruikt voor cursussen voor boeren en schoolverlaters. SEISUD wil graag dat de school en de diploma's officieel erkend worden. Dat is een moeizaam proces en kost meer tijd dan gedacht. De start van een volledige opleiding vond plaats in november 2014. In 2015 hebben de eerste studenten hun diploma ontvangen en zijn nieuwe studenten gestart aan GIOF door deelname aan het tweede jaar van de cursus. In 2016 is de eerste lichting (5 studenten) van de eenjarige opleiding afgestuurd. Een nieuwe lichting van 7 studenten zou in september 2016 beginnen aan hun eenjarige opleiding maar vanwege de onduidelijke situatie over de accreditatie van de school is dat niet gebeurd. Er is veel energie gestoken in het in orde brengen van de accreditatie. Eind 2016 heeft GIOF een voorlopige accreditatie gekregen waardoor de opleiding in januari 2017 hervat kan worden. De volledige accreditatie zal verkregen worden als aan alle voorwaarden voor een tertiair onderwijsinstituut is voldaan. Het ontbreekt GIOF, inmiddels GIOSA, nog o.a. aan kantoren voor de staf, een verblijf voor vrouwelijke studenten, een eenvoudig laboratorium en een bibliotheek.

In 2017 stakte het geven van opleidingen en cursussen. Dat had vooral te maken met de accreditatie. De studenten waren bang dat door de nog niet volledige accreditatie hun GIOSA certificaat geen recht zou geven op National Service. Dat is een door de overheid betaalde National Service van 1 jaar. Eind 2017 bleek die angst ongegrond te zijn en kregen de studenten toch recht op National Service. Door al deze onrust is er geen meerjarige opleiding gestart in 2017. Wel werd onderwijs gegeven aan de studenten die in 2015 de opleiding al waren gestart.

Wel is er een succesvolle 6-weekse cursus gegeven aan jongeren die na hun middelbare school geen vervolgopleiding konden starten. Deze cursus heeft hen gesterkt in het verder ontwikkelen van hun eigen landbouwbedrijf.

Naast de opleidingen is eind 2016 en heel 2017 een start gemaakt met een nieuwe voorlichtingsmethodiek, namelijk de farmer to farmer techniek (F2F). In plaats van voorlichting aan boeren door getrainde voorlichters, worden er nu boeren opgeleid die hun burens en collega's in de dorpen kunnen voorlichten. Daarmee kunnen meer boeren bereikt worden; in de oude methode kregen ca 10 groepen met 20 deelnemers (mannen en vrouwen) voorlichting, in de farmer to farmer benadering is het doel om ca 700 boeren te bereiken. De voorgestelde evaluatie is verschoven naar het voorjaar van 2018. Maar duidelijk is al wel dat er veel meer boeren getraind zijn, ca 900.

Een hoogtepunt in 2017 was de Compost Day, vrijdag 10 november. Het was onderdeel van het F2F programma en het was een echte happening die de school en GIOSA flink veel PR opgeleverd heeft. Een delegatie van het ELPG-bestuur was aanwezig op de dag. Om vijf uur in de middag was de school veranderd in een festival terrein met dans-en-drum groepen. Er waren speeches van lokale autoriteiten en de ELPG-voorzitter. Ook werden er door de ELPG organic farming boeken overhandigd, er was een tentoonstelling van compost-producten, een prijsuitreiking van de beste F2F-trainer en een prijs voor de beste student uit het cursus programma, die naar aanleiding van de cursus zelf een tree-nursery begonnen is langs de

weg van Sirigu naar Navrongo en een goede toespraak van de nieuwe Principal van de school. Een koor bracht een Compost-lied ten gehore. Er waren ruim 500 bezoekers.

Een drama groep laat zien hoe je een compost-pit maakt

Aan SEISUD is € 46.950,- overgemaakt. Van het totale bedrag werd in 2016 al € 14.710,- betaald door Kerk in Actie; de ELPG droeg de overige € 32.240,- bij.

Duurzaamheid staat bij Peter Anoah, de director van SEISUD hoog in het vaandel. Het is het uitgangspunt voor al zijn landbouwvoorlichting. Voor dit project geldt dat het een trainingsproject is dat weinig eigen inkomsten genereert. Er wordt enig inkomen gegenereerd op GIOSA met een kleinschalige boomkwekerij die plantgoed levert aan de boeren in de omgeving en er worden parelhoenders uitgebroed en opgekweekt voor de verkoop. In 2017 werd geen schoolgeld ontvangen. Het totaal van alle inkomsten wordt becijferd op een paar honderd euro.

Zolang de accreditatie nog niet volledig rond is wordt voor diplomering e.d. samengewerkt met de Bolgatanga Polytechnic. Ook zijn er op termijn plannen voor uitwisseling met deze school waar een deelopleiding ecologische landbouw (theoretisch) wordt gegeven. Met name voor de praktijklessen van GIOSA is vanuit Bolgatanga belangstelling getoond. Het jaarverslag van SEISUD met beschrijving van de activiteiten is op aanvraag beschikbaar.

Zasilari Ecological Farms Project (ZEFP)

Ook ZEFP is een doorlopend project.

In 1991 is initiatiefnemer David Agongo begonnen met een voorbeeldbedrijf in het dorp Zasilari. Hij heeft de mensen in het dorp in contact gebracht met biologische landbouw door de praktijk te laten zien. Al snel was het bedrijf een groene oase in de verder droge omgeving. Na een periode van twijfel over deze nieuwe aanpak gebracht door een vreemdeling, zochten de dorpelingen toenadering en begonnen zij de technieken toe te passen.

Hij heeft de kans gegrepen om in een landbouwvoorlichtingsproject aan de slag te gaan om zo de verspreiding van de biologische landbouw te bespoedigen. Hij leerde hier nieuwe methoden van erosiebestrijding en composteren. Ook leerde hij hoe deze kennis effectief over te dragen aan grotere groepen boeren en boerinnen en hoe de groepen sterker gemaakt konden worden door aandacht te besteden aan onderlinge solidariteit en gezamenlijke activiteiten.

De wens om zich vol in te zetten voor de mensen in zijn eigen woonomgeving werd steeds groter. Daarom hebben we de initiatiefnemer aangemoedigd om een plan te schrijven voor een officieel project.

In 2002 is ZEPF opgericht als nieuwe NGO in Noord Ghana, gefinancierd door de ELPG. ZEPF werd een begrip in de regio en daarbuiten. Het project was een voorbeeld voor medefinanciers en overheidsinstanties die plannen hebben met biologische landbouw of activiteiten die zich richten op duurzaamheid. ZEPF werkt onder meer met de diverse Ghanese maar ook internationale organisaties. David Agongo, de initiatiefnemer, was tot zijn plotseling overlijden eind 2015 projectleider van ZEPF. Sinds januari 2016 is hij opgevolgd door Issifu Sulemana, die hij zelf sinds 2013 opleidde. Issifu heeft in 2016 met een andere management stijl dan David Agongo het project verder geleid. Dat ging in eerste instantie goed. Maar in de loop van 2017 is er toch onenigheid ontstaan tussen de stafleden, maar vooral tussen de vrouw van wijlen David Agongo en de nieuwe manager

Video shows over organic agriculture zijn een effectieve methode om boeren te motiveren aan de slag te gaan met o.a. composteren

over de manier van management. Eind 2017 is een reorganisatie traject ingezet door de Board van ZEPF op afstand begeleid door de ELPG. De uitkomst van dit traject wordt in de loop van 2018 bekend.

Aan ZEPF is in 2017 een bedrag van € 25.500,- overgemaakt uit eigen inkomsten.

Duurzaamheid is van groot belang. Dat uit zich op verschillende manieren:

- In de groepen wordt uitgebreid aandacht besteed aan "empowerment" en "capacity building".
- Alle deelnemers worden de principes van ecologische landbouw geleerd; zij passen die technieken toe, zodat het hele gebied een beter milieu krijgt en de boeren (m/v) betere opbrengsten krijgen. Daarmee kunnen de boeren op termijn geheel voor zichzelf en hun familie zorgen.
- In alle groepen wordt gewerkt naar zelfstandigheid van de groep, zodat ze op termijn zonder steun zelf verder kunnen. Ook het afgelopen jaar was dat weer het geval, ZEPF wilde enkele groepen verzelfstandigen. Echter, de groepen hebben gevraagd om nog een jaar begeleid te worden en ZEPF heeft daarin toegestemd. Zelfstandige groepen kunnen wel blijven rekenen op advies van ZEPF, maar moeten hiertoe zelf het initiatief nemen.
- De deelnemers betalen een bijdrage waaruit microkredieten worden verschaft.

Behalve door middel van voorlichting aan de bevolking, is ZEPF ook zeer actief met het propageren van biologische landbouw en zorg voor het milieu in contacten met autoriteiten en samenwerking met andere NGO's. Biologische landbouw staat inmiddels ook steeds vaker op de agenda van de reguliere landbouwvoorlichtingsdiensten in de regio. ZEPF is in de regio en daarbuiten een bekende en zeer gewaardeerde organisatie.

Duurzaamheid

Het project is op zichzelf niet financieel duurzaam. Het betreft een voorlichtingsinstituut, dat zelf lokaal nauwelijks inkomsten heeft. In dat opzicht verschilt ZEPF niet van de vroegere landbouwvoorlichting in Nederland. Het heeft hier ook lange tijd geduurd voordat de levensstandaard onder de boerenbevolking hoog genoeg was om zelf training in te kopen.

In 2016 is een start gemaakt met het omschakelen van commerciële uientelers naar de biologische teelt. Dat is in 2017 voortgezet. In de grote steden (Kumasi en Accra) is vraag naar biologisch geteelde groenten. ZEFP is partner in een project geleid door het FiBI uit Oostenrijk in het opzetten van een label voor biologische groenten. Er doen een 10-tal commerciële uientelers mee aan dit project. De bedoeling is dat deze uientelers ZEFP gaan vergoeden voor haar diensten in het opzetten en later coördineren van deze nieuwe keten. Met de inkomsten van dit project kunnen weer huishouden die vooral op de zelfvoorziening gericht zijn voorgelicht worden over de biologische teelt.

De projectmanager heeft steeds meer contacten om op (in)nationaal niveau fondsen aan te trekken. Vrijwel ieder jaar worden er wel donoren gevonden die fondsen verstrekken om een deel van de kosten te dragen voor middelen of om de loonkosten deels te dekken. Dit zijn grotendeels derde landen die via de Ghanese overheid fondsen verstrekken om projecten te realiseren op gebied van duurzaamheid, milieu en (ecologische) landbouw. Probleem is dat deze fondsen niet voldoende continuïteit bieden om de staf jaarrond een salaris te betalen en om de benodigde middelen aan te schaffen.

Voor het inhoudelijk en financieel verslag verwijzen wij graag naar de genoemde rapportages van ZEFP en naar het financieel jaarverslag 2017, die beschikbaar zijn.

Gundoo Daaseli Project

Naast de twee grote projecten wordt ook al jaren het project Gundoo Daaseli (GDP) gesteund. De projectleider is Madish Abubakari. Hij werd tot 2017 begeleid door Franz Zemp, een Zwitserse ontwikkelingswerker die al veertig jaar in Ghana een ecologische boerderij heeft. In 2017 is Franz Zemp daarmee gestopt. Dat was een goede aanleiding om het project te evalueren. Het is een klein project met een kleine impact en de ELPG heeft besloten voorlopig op kleine schaal door te gaan en Issifu Sulemana, de manager van ZEFP te vragen de rol van begeleider van Franz Zemp over te nemen. Daar heeft Issifu mee ingestemd.

De totale kosten voor het project Gundoo Daaseli bedroegen in 2017 € 2.000,-. Het jaarverslag van Gundoo Daaseli met beschrijving van de activiteiten is op aanvraag beschikbaar.

Bezoeken aan Ghana

Bestuursleden van de ELPG hebben in oktober/november 2017 een bezoek gebracht aan SEISUD en ZEFP. Naast het veelvuldige overleg, vooral via mail en app-contact, is persoonlijk contact van wezenlijk belang om de banden tussen ELPG en de projecten aan te halen en daadwerkelijk vast te stellen hoe het ter plaatse gaat. De bestuursleden spreken dan uitgebreid met de staf en brengen bezoeken aan de boeren in de dorpen. Verslag van de reizen vindt u in de Rondzendbrief van December 2017.

Overige Activiteiten in Nederland en Ghana

- De ELPG heeft in 2017 twee Rondzendbrieven verspreid.
- De ELPG stond in januari 2017 twee dagen op de biologische landbouwwakbeurs de BioBeurs in Zwolle. Op deze vakbeurs, die 10.000 bezoekers verwelkomde, trok de ELPG-stand ruime aandacht. Het resulteerde in een aantal donateurs en geïnteresseerden in de Rondzendbrief.
- Ook is de ELPG actief in het Holland Ghana Platform en is lid van Partin, de koepelorganisatie van Particuliere Initiatieven.
- Nieuws is verspreid via de website en Facebook van de ELPG,
- Een WUR studente heeft onderzoek gedaan naar de effectiviteit van compost op het verhogen van de opbrengst. Zij heeft de opbrengst gemeten van mais geteeld met compost en mais geteeld met kunstmest gemeten 2 weken voor de oogst. Haar thesis is nog niet af maar de opbrengst van de compost-mais was een 25% hoger en zekerder vergeleken met die van kunstmest-mais.

Bestuur

Het bestuur bestond in 2017 uit 9 bestuursleden, allen met een voor het werk van ELPG relevante inhoudelijk achtergrond.

Projectcommissies

De projectcommissies (SEISUD, ZEPF en Gundoo-Daaseli) houden het contact in stand met de projectleiders van de drie projecten: Peter Anoah, Issifu Sulemana en Madish Abubakari. De commissies adviseren de projectleiders bij veranderingen en ontwikkelingen in het project. Ook worden vragen vanuit de projecten beantwoord en wordt gezamenlijk gewerkt aan nieuwe ideeën en begrotingen.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie verzorgt het bijhouden van website, facebookpagina, rondzendbrief en folder. Er is o.a. gewerkt aan het opnieuw vormgeven van de rondzendbrief. De commissie verzorgt ook de planning rondom beurzen, conferenties en lezingen. Overigens kunnen bij deze activiteiten zelf alle bestuursleden worden ingezet.

Fondsenwervingscommissie

De fondsenwervingscommissie houdt zich bezig met het schrijven van projectplannen en het daarbij zoeken van financiers. Donateurs zijn daarbij belangrijk, maar ook eenmalige giften van vermogensfondsen en medefinancieringsorganisaties vormen een groot deel van de jaarlijkse inkomsten.

Meer informatie staat op de website www.elpg.nl; ook de Rondzendbrieven en de jaarverslagen staan daar op.

De ELPG-stand op de BioBeurs 2017

De kosten in Nederland in 2017 waren € 5.095,-. Dit bedrag is besteed aan een 10-daags bezoek van een bestuursdelegatie aan Ghana, een korter 4-daags bezoek van één bestuurslid, aan kosten van de Rondzendbrief, website, bezoek aan de Biobeurs en declaraties en bankkosten.

Financieel verslag, samenvatting**Inkomsten**

€ 56.143,-

Uitgaven

ZEFP	€ 25.500,-
SEISUD/GIOF	€ 46.950,-
GDP	€ 2.000,-
Kosten ELPG in Nederland (incl. reizen naar Ghana)	€ 5.095,-
Totaal (tekort)	€ 23.402,-

Aan de reis met 2 bestuursleden hebben de leden een eigen bijdrage betaald om de kosten te drukken.

Rienke Nieuwenhuis, secretaris ELPG

Erik van Well, penningmeester ELPG

Kees van Veluw, voorzitter ELPG

Gerard Kampman, lid

Sylvia Dorland, lid

Jan Peter Verhage, lid

Marretje Adriaansen, lid

Dick Heesen, lid

20 mei 2018